

Miljonite kroonide eest ajalugu ja hullud naabrid pealekauba

KOLUVERE LOSS

Sajanditevanusest Koluvere lossist, kus oli aastaid vaimuhaigla, saab peagi hotell.

Kaie Ilves-Hion
epi@epi.ee

Koluvere loss, asjatundjate sõnul üks Eesti kümnest tähtsamast vaatamisväärsusest, asub Läänemaal Kullamaa vallas. Mullu läks see suursugune keskaegne ehitist taas erakättesse.

11 miljoni krooni eest sai osühing Argonfeld 800-aastase ajalooaga laguneva lossi ja muinsuskaitse raamid kauba peale, vesikuppudesse kasvanud järve, risakil kõrvalhooned, katkise silla ühes paisväravatega, võsastuva pargi ning vaimuhaigla naabriga. See kõik ei näi omanikke heidutavat.

"Meil on ennegi hulle ideid olnud. Näiteks see, kui me Volta ostsime, nii et midagi imestada ei ole," ütleb Volta juht Aivar Reivik. Pool Argonfeldist on Volta oma. "Lossis on vesi ja elekter sees, võlgu pole üldse," on Reivik rahul. Voltat ostes olid asjad hoopis hullemad, palgad olid maksmata ja mitukümmend miljonit krooni võlgasid.

"Koluvere võitis meid vastu küll rõõmuhoisega, kuid rahuliku meelega. Hooldekodu elanikud ülevad tere ja räägivad paar sõna juttugi," ütleb Reivik. Kiriäärna tutvustas ümbruskonda ja vallaisad on lossi omaniku meelest normaalsed mehed.

"Kui meie rahvas ka tööd saab, on hästi," ütleb Kullamaa vallavolikogu esimees Einar Pärnpuu, kes on rahul, et riigi käes lagunenud loss eromaandisse sai. Natuke mureteeb Pärnpuu teisel pool lossimüüri asuva Koluvere hooldekodu pärast. "Kui lossi kuue täni hotell tuleb, siis nad ei taha sinna kõrvale hooldekodu. Meie inimeste töökohad kaovad," mureteeb ta. Seda, kas või mis hooldekodust saab, otsustab ministeerium.

Volta-mehed Koluveres

Vaimuhaigla vari on Koluvere lossi saatnud kaua. 70. aastatel Moskvas ilmunud kogumikus Eestimaa mõisatest pole Koluverest sellepärast ridagi. Uusi omanikke ei näi sääranne naabrus kohutavat.

"Meid see ei sega," kinnitab Reivik. Ei tema ega Argonfeldi juhatuse liige ja Volta-mehe Arvo Oorn usu, et hooldekodu kedagi lossi juurest eemale peletaks. Ekskursioonibussidest pole küll ükski selle pärast otsa ringi pööranud.

Esimest korda tulid Volta-mehed Koluverre saja aasta eest, 1905. aasta revolutsiooni aegu. Töölist tollal Estoniasse ei lastud, seepärast kogunesid nad koosolekut pidama Voltasse. Lõpuks läksid ja põletasid nii Koluvere viinaköögi kui ka lossi maha.

Seda lugu Reiviku suust kuuldes olla üks kohalik ametnik päris kahvatanud. "Volta-mehed

1- Koluvere lossi maallist ilu on nautinud suursugused perekonnad Orlovid, Buxhoevendid, Loewenid ja Münchhausenid. Kulgi loss on korduvalt põlenud, pole see kunagi pikalt varemetesse jäänud. 2-3- Kevadel korraldasid lossi uued omanikud tulevases hotellis tutvuspäeva, kuhu oli teiste seas kutsutud ka kunstiajaloolane Jüri Kuuskemaa.

FOTOD: ARVO TARMULA JA KAUPU KIRKAS

Koluvere lossi uus tulemine

FOTO: ARVO TARMULA

Ümberehitus: Koluvere lossi uued omanikud võtsid esimese tööna ette viie hektari suuruse ja silmini rohtu täis kasvanud lossijärve puhastamise. Selle töö tegi ära Põhja-Rootsi päritolu traktor, mis ujub nagu paat, sõidab nii maa kui ka soo peal, niidab nelja meetri pikkuse lõikuriga nii kaldavösa kui ka veetaimi, rehitseb viimased välja ja pumpab muda järvepõhjust kaldale. Järvest tuli välja sadakond tonni taimemassi ja üle tuhande kantmeetri muda, mis läks pargi ja järvesaare madalamate kohtade täiteks.

on tagasi. Ajaloolist ebaõiglust heastamas," lohutunud Reivik.

Reivik oli lossi vaatamas käinud viimased viis-kuus aastat. Kui see lagunes. Kui tuul katuse ära oli viinud. Kui katuseplekk jälle tagasi oli pandud. Toonane maavanem Jaanus Sakk arvas, et võiks ju lossi müüa, aga pole ostjat. "Heino Priimägi, kah Kullamaa mees, tegi mulle esimese ekskursiooni lossi. Siis vist see ostmise mõte tekkiski. Ja kui praegune maavanem Sulev Vare enampakkumise korraldas, jäi üle see ainult ära võita," lisab Reivik.

Kas Volta-mehed taastavad lossi kunagise hiilguse? "Me ostsime ajalugu ja hakkame müüma ajalugu," ütleb selle peale Reivik. 11 miljoni kroonist ajalugu uurib praegu omanike jaoks välja ajaloolane Ants Hein. Ta loodab, et "Koluvere lossi lugu" saab aasta lõpuks kaante vahele.

Hein nimetab Koluvere alguseks 13. sajandi ja lisab, et mõnede andmete kohaselt on tegu vanima mõisaga Läänemaal. Kunagiste lossiomanike lugu on suurejooneline. "Sinivereliste siniverelised," ütleb Hein. Eri aegadel on lossiomanikeks olnud Orlovid, Buxhoevendid, Loewenid, Münchhausenid. Koluvere mõisa ja lossi saksakeelne nimi on Lode lossi ehitajate Lode ja Lode'i ja on võimalik, et Loded on vanim mõisnike sugukond Eestimaal üldse.

Lossis on elanud salapäranne Württembergi printsess Auguste Carolina, kelle keisrinna Katarina kui kardetava võistleja oma õukonnast Eestimaale Koluvere lossi pagendas.

Kommentaariid

Tõnis Padu
muinsuskaitse peaspetsialist

Koluvere tähtsus on mitmekihiline

Esmaolt maastikuline - Koluvere lossi teeb eriliseks tema asend Liivi jõe saarel. Tänu asjaolule, et lossil on olnud enamasti tubli valdaja, on park ja paisutatud jõeharud rahuldavas korras. Veepeegel kahekordistab vaateid ja muudab maastiku vaheldusrikkamaks.

Telseks lossi pikk ja värvikas ajalugu. Kunagi Saare-Lääne piliskopi vasallilinnuseks ehitatud kind-

Riin Alatalu
Muinsuskaitseamet

Keskaegsest lossist võib paljut avastada

Majandusamet Koluvere lossis on mõeldav ja isegi tervitatav, sest nii pääsevad inimesed ka edaspidi lossiga tutvuma. Tequ

lus on sajandite jooksul korduvalt omanikku vahetanud. Salapärasemaks osaks lossi loos on aeg, mil ta kuulus Katarina II soovikule Grigori Orloville. Buxhoevendite ajal kujundati Orlovi-aegne esinduslik loss ümber mõisaks, arendati põllumajandust ja tööstust. Eesti Vabariigi algusaastail mõis natsionaliseeriti ja sinna rajati õppeasutus. Hiljem asus lossis raviasutus. Kolmandaks lossihoone rikkalik, eri perioodidest pärit ümberehituste jäägi sisaldav ehituskeham. Muidugi teeb see rikkalik pärand restaureerimistööd keerulisemaks, kuid ilmselt lisandub enistustööde käigus lossi senisele ajaloolale nii mõnegi huvitav tahk. Vähemalt osaki lossist tuleks taastada mõni endisaegade esinduslik sealdist. Seda võiks kasutada konverentsikeskuseks.

pole ainult lossi, vaid terve kompleksiga, mis väärib eksponeerimist.

Muinsuskaitse eritingimused määravad, mida tuleb säilitada ja missuguseid muudatusi võib teha ilma, et säilinud ajaloolised väärtused kannataksid.

Koluvere loss on mitu korda põlenud ja ümber ehitatud, mistõttu puudub ülevaade, kas ja kui palju on seal säilinud ajaloolisi kihistusi, näiteks vanu detaile ja maalingsid. Et loss on keskajast, võib sealt palju põnevat avastada.

te Carolina, kelle keisrinna Katarina kui kardetava võistleja oma õukonnast Eestimaale Koluvere lossi pagendas.

Loss on sajandite jooksul korduvalt põlenud, kuid varemetesse pole ta jäänud. Seepärast ongi sajandite kõne Koluveres selgesti kosta ja keskaja lumma rohkem kui kusagil mujal.

Muinsuskaitse müürid

Kas lossis kummitab? "Mida müstilisem, seda kallim," ütleb Reivik.

Suvest saadik valvab tühja lossi viis kaamerat, mis salvestavad nii päeval kui ka öösel. "Vahel Arvo ikka helistab Tallinnast ja küsib, mis prahti ma põletan," lisab kohalik mees ja lossivalitseja Kuno Vaev.

Lossi siseruumi valvavad peenikesed laserkiired nagu Ameerika filmis. Esialgu olid seadmed nii tundlikud, et alarmini käivitas nahkhiire või pääsukese lend. Kui alarm nüüd öösel tööle hakkab, tuleb Vaeval üles tõusta, et lossi eksinud kass kinni püüda.

Kindlat äriplani, mis miljonid tagasi tooks, omanikel pole. Ega ka kava, mis aastal midagi peaks valmis saama, sest kõigepealt tuleb muinsuskaitse müüridest läbi murda. Kõik peab eritingimuste vastama, kõik vajab eriprojekti.

"See on protsess, kus meie ei saa teha muud kui oodata, vaadata ja loota, et suvel saaks ehitama hakata," lisab Oorn.

Plani järgi saab lossist tõe

hotell. Täne loss ei vaja - ei vit ega kuut, sest ajalooline hoone on klass omaette.

Kui palju raha 2500ruuduse lossi korramiseks vaja läheb, ei oska kumbki meestest öelda. Pessimistid on pakkunud, et sada miljonit ikka, aga seda on Oorni ja Reiviku arust ikka liiga palju.

"Katsuks mõistlikuma numbriga hakkama saada," ütleb Reivik. Esimese tööna lasid omanikud puhastada viie hektari suuruse ja silmini rohtu täis kasva-

Loss on rohkem nagu hobi, sest midagi peab inimene ju tegema.

nud lossijärve. "Veepind oli täiesti roheline. Seda vaadates oli niisugune tunne, et mine ja laga peale," ütleb Oorn. Järvepuhastus maksis 640 000 krooni. Töö eest aitas tasuda keskkonnainvesteeringute keskus. Viimati puhastati 1,5 meetri sügavust paese põhjaga lossijärve 30 aasta eest.

Taastada tuleb veel vesiveski, et saaks voolu pargi valgustamiseks. Kes on unustanud, millega Volta tegeleb, siis teadmiseks - toodab nii elektrimootoreid kui -generatoreid.

Mis see Koluvere siis harradele on? Unistus? Koht, kus elada? "Kas ta nüüd unistus on...?" arutab Reivik. "Rohkem hobi. Midagi peab inimene ju tegema..."